

УДК 36:368.81+368.89

DOI: 10.25140/2411-5215-2019-2(18)-236-244

Олена Панченко

**ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНІ ЗАСАДИ СТРАХУВАННЯ
ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ**

Елена Панченко

**ПОНЯТИЙНО-КАТЕГОРИАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ СТРАХОВАНИЯ
ФИНАНСОВЫХ РИСКОВ**

Olena Panchenko

**CONCEPTUAL-CATEGORICAL FOUNDATIONS
OF FINANCIAL RISK INSURANCE**

У статті розкрито необхідність внесення змін до нормативно-правових документів, які регулюють страхові відносини в Україні для забезпечення єдиного підходу до встановлення переліку видів страхових послуг, які відносяться до страхування фінансових ризиків і вирішення наявних суперечностей із цього приводу. На основі аналізу різних підходів до визначення видів страхування фінансових ризиків і порівняння класифікації добровільних видів страхування на вітчизняному страховому ринку та страхової класифікації, яка використовується в європейських країнах, встановлені недоліки, які стримують розвиток цього сегмента страхування. Крім цього, запропоновано дотримуватись загальноприйнятого класичного підходу до визначення видів фінансових ризиків і внести зміни до переліку послуг зі страхування фінансових ризиків на страховому ринку України.

Ключові слова: фінансові послуги; страхові послуги; страхування фінансових ризиків; страхування кредитів; страхування інвестицій; страхування виданих і прийнятих гарантів; фінансові ризики.

Табл.: 1. Бібл.: 13.

В статье раскрыта необходимость внесения изменений в нормативно-правовые документы, регулирующие страховые отношения в Украине для обеспечения единого подхода к установлению перечня видов страховых услуг, которые относятся к страхованию финансовых рисков и решения существующих противоречий по этому поводу. На основе анализа различных подходов к определению страхования финансовых рисков и сравнение классификации добровольных видов страхования на отечественном страховом рынке и страховой классификации, используемой в европейских странах, определены недостатки, сдерживающие развитие данного сегмента страхования. Кроме этого предложено придерживаться общепринятого классического подхода к определению видов финансовых рисков и внести изменения в перечень услуг по страхованию финансовых рисков на страховом рынке Украины.

Ключевые слова: финансовые услуги; страховые услуги; страхование финансовых рисков; страхование кредитов; страхование инвестиций; страхование выданных и принятых гарантий; финансовые риски.

Табл.: 1. Библ.: 13.

The article reveals the need to make changes to the regulatory documents governing insurance relations in Ukraine to ensure a unified approach to determining the list of types of insurance services that relate to insuring financial risks and resolving existing contradictions in this regard. Based on the analysis of various approaches to determining financial risks insurance and comparing the classification of voluntary types of insurance in the domestic insurance market and the insurance classification used in European countries, the shortcomings that hinder the development of this insurance segment are identified. In addition, it was proposed to adhere to the generally accepted classical approach to determining the types of financial risks and make changes to the list of services for the insurance of financial risks in the insurance market of Ukraine.

Keywords: financial services; insurance services; financial risk insurance; credit insurance; investment insurance; insurance of issued and accepted guarantors; financial risks.

Table: 1. References: 13.

JEL Classification: G22

Постановка проблеми. Необхідність подолання фінансово-економічної кризи та реформування економіки України вимагає формування механізму забезпечення стабільного розвитку суб'єктів господарювання та створення безпечного економічного простору. Основою життєдіяльності економічних суб'єктів різних рівнів є сукупність фінансових відносин, які виникають у процесі формування, розподілу та використання фінансових ресурсів. При цьому фінансові відносини відображають обмінні, розподільчі та перерозподільні процеси в суспільстві та знаходять своє вираження у грошових потоках. Фінансові відносини пронизують усі рівні та сфери економіки, стосуються кожного суб'єкта господарювання та поєднують їх в єдиний фінансовий механізм. При цьому вони характеризуються надзвичайною волатильністю та ризикованістю. У сучасних умовах суттєво зростає інтенсивність формування фінансових відносин, а фі-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

нансові ризики все частіше здійснюють негативний вплив на їх результати. Отже, проблема організації страхового захисту системи фінансових відносин залишається актуальною та потребує ґрунтовного дослідження.

Одним із засобів захисту від непередбачених надзвичайних подій у ринкових умовах є страхування, яке допомагає забезпечити фінансові операції та робить їх привабливими для здійснення. Як засвідчує досвід, саме страхування є найбільш ефективним способом забезпечення фінансових ризиків, оскільки страховий механізм надає можливість розподілити масштабні втрати між застрахованими особами та забезпечити відшкодування збитків. Тому роль та значення страхування як базового елемента функціонування системи захисту фінансових відносин поступово зростає та перетворюється в необхідну умову здійснення фінансових операцій у різних сферах життєдіяльності суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні проблеми механізму організації страхового захисту фінансових ризиків, а також напрями його вдосконалення вивчають як вітчизняні, так і закордонні науковці. Теоретичні та практичні аспекти страхування фінансових ризиків на вітчизняному страховому ринку розглядаються в багатьох наукових працях таких учених, як Т. М. Артюх, В. Г. Бабенко, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, Т. А. Говорушко, М. С. Клапків, О. В. Корват, С. С. Осадець, Я. П. Шумелда, Т. В. Яворська та багатьох інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Проте залишаються незгодженими та дискусійними питання застосування понятійно-категоріального апарату у сфері страхування фінансових ризиків, який закріплений на законодавчому рівні та використовується у страховій практиці.

Наявний підхід до трактування категорій, які використовуються у класифікації видів страхових послуг при забезпеченні фінансових ризиків, породжує певні непорозуміння та йде в розріз із класичними підходами до визначення фінансових категорій та понять. Така невизначеність породжує недовіру до страхового захисту, оскільки фінансові ризики – це саме ті ризики, які є результатом відносин між суб'єктами ризику та на їх появу здебільшого здійснює вплив суб'єктивний фактор.

Мета статті. Основною метою дослідження є розкриття особливостей понятійно-категоріального апарату, який сформувався у сфері страхування фінансових ризиків і обґрунтування необхідності його вдосконалення в умовах макроекономічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу. Понятійний апарат фінансової науки охоплює загальноекономічні та фінансові категорії, які в абстрактно-теоретичній формі характеризують різні сторони реальної фінансової дійсності. Через використання фінансових категорій як інструмента наукового пізнання досягається більш глибоке розкриття сутності фінансів, їхньої специфіки й особливостей функціонування [1].

Понятійно-категоріальний апарат страхування фінансових ризиків – це система узгоджених та взаємозалежних понять і категорій (позначених словами та словосполученнями), які необхідні для теоретичного пізнання цього фінансового явища та використання їх у страховій практиці.

Для розгляду понятійно-категоріальних засад страхування фінансових ризиків необхідно враховувати, що «поняття» означає певний об'єкт або найбільш істотну його властивість, а «категорія» – це найбільш загальне поняття, що відображає сутність реально існуючого явища та проявляється в певних відносинах [1].

Оскільки в процесі дослідження нам необхідно визначити загальні основи фінансового явища, то доцільно використовувати рівень фінансової категорії. Таким чином, страхування фінансових ризиків – це складна фінансова категорія, яка відображає поєднання таких фінансових явищ, як «страхування» та «фінансові ризики». Якщо визначення категорії «страхування» має більш сталий характер, то щодо категорії «фінансові

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

ризика» та їх переліку існують суперечливі твердження серед науковців. Тому при визначенні категорії «страхування фінансових ризиків» спостерігається певна неузгодженість, яка пов'язана з різними підходами до класифікації видів фінансових ризиків, що створює проблему при формуванні понятійно-категоріального апарату в цій сфері.

Це пояснюється також тим, що забезпечення фінансових ризиків є новим видом страхових послуг для страхового ринку, оскільки в планово-адміністративній системі господарювання фінансові ризики практично були відсутні. Тому страхування фінансових ризиків на вітчизняному ринку почало розвиватись тільки із середини 90-х років у процесі формування ринкових економічних відносин.

Фінансові ризики, незалежно від їх конкретного походження та характеру ризикованого середовища, є безпосереднім наслідком фінансових відносин і фінансових операцій. Характер прояву фінансових ризиків залежить від особливостей проведення фінансової діяльності [6, с. 80]. Отже, фінансові відносини формуються в процесі надання фінансових послуг, тому фінансові операції, які відбуваються на фінансовому ринку, передусім потрапляють до переліку тих, які потребують страхового захисту.

Відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» *фінансові послуги* – це операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – за рахунок залучення від інших осіб фінансових активів з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [10].

До складу фінансових послуг за зазначеним Законом належать:

- 1) випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків;
- 2) довірче управління фінансовими активами;
- 3) діяльність з обміну валют;
- 4) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
- 5) фінансовий лізинг;
- 6) надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту;
- 7) надання гарантій та поручительств;
- 8) переказ грошей;
- 9) послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення;
- 10) професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню;
- 11) факторинг;
- 12) управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій із нерухомістю;
- 13) операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів;
- 14) банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [10].

З класифікації видно, що послуги у сфері страхування теж належать до представленого переліку фінансових послуг, тому категорія «страхування фінансових ризиків» є специфічною, оскільки поєднує в собі фінансові відносини щодо організації страхового захисту фінансових відносин. Тобто при забезпеченні окремої фінансової операції, фінансові відносини подвоюються, а у випадку перестрахування навіть потроюються.

Проте не всі операції, які здійснюються на фінансовому ринку, підлягають страхуванню, оскільки більшість із них мають «спекулятивну» природу й можуть мати як негативні, так і позитивні наслідки. У такому випадку йдеться про «спекулятивний» ризик, тоді як «чистий» ризик передбачає можливість настання тільки негативних кінцевих результатів діяльності. Страховому захисту підлягають тільки «чисті» фінансові ризики.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Незважаючи на те, що кредитна операція передбачає отримання потенційного доходу, кредитний ризик підлягає страхуванню. Це пояснюється тим, що дохід від кредитних операцій має обмежений розмір і коливається в незначному діапазоні, а потенційний збиток може значно перевищувати дохід, це ж стосується і інвестиційного ризику. Валютний та процентний ризики можуть призвести не тільки до збитків, а й до значних прибутків, тому ці ризики здебільшого не підлягають страхуванню та забезпечуються іншими способами.

Фінансові відносини формуються також при використанні фінансових інструментів і важелів фінансового впливу у сфері виробничого та комерційного підприємництва. Тому страхування «чистих» фінансових ризиків може здійснюватись як на рівні виробничих підприємств, так і на рівні комерційних організацій.

Закон України «Про страхування» у ст. 6 встановлює перелік добровільних видів страхування фінансових ризиків, який включає:

16) страхування кредитів (в тому числі відповідальності позичальника за неповернення кредиту);

17) страхування інвестицій;

18) страхування фінансових ризиків;

20) страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій [9].

Перелік видів страхування фінансових ризиків, який передбачається законодавством неоднозначний і суперечливий, оскільки спираючись на нього можна зробити кілька висновків:

– складається парадоксальна ситуація, коли перелік видів страхування фінансових ризиків включає страхування фінансових ризиків. Така ситуація вимагає зміни назви одного пункту в переліку чи загальної назви ризиків, які підлягають страховому захисту;

– представлена класифікація страхових послуг свідчить про те, що фінансовий характер мають тільки ризики, які належать до страхування фінансових ризиків. Страхування інвестицій, страхування кредитів і виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій не належать до страхування фінансових ризиків, а є окремими видами страхового захисту, незважаючи на те, що це найважливіші фінансові інструменти, які широко використовуються у фінансовій діяльності;

– складається враження, що при укладанні законодавчого переліку добровільних видів страхування допущено неточність, яка тривалий час породжує дискусію серед науковців.

Отже, протягом усього періоду дії Закону України «Про страхування» існує певне непорозуміння щодо переліку добровільних видів страхування фінансових ризиків і в науковій та навчальній літературі здебільшого використовуються різні підходи. Тому необхідно проаналізувати наявні наукові підходи до забезпечення фінансових ризиків, а також нормативну базу Європейських країн та зробити відповідні висновки.

Переважає більшість науковців вважають, що при розгляді забезпечення фінансових ризиків, доречно використовувати поняття страхування фінансово-кредитних ризиків. Такий підхід обґрунтовується тим, що фінансові та кредитні ризики пов'язані з втратою (посередньо чи опосередковано) фінансових ресурсів. Під страхуванням фінансово-кредитних ризиків розуміють механізм, мета якого захистити майнові інтереси страхувальника, що не суперечать законодавству України та пов'язані з можливими збитками внаслідок невиконання (неналежного виконання) контрагентами своїх зобов'язань за укладеними договорами [12, с. 238].

Інші вчені розглядають окремо страхування кредитних ризиків і страхування фінансових ризиків.

До страхування кредитних ризиків відносять:

– страхування фінансових кредитів;

– страхування товарних кредитів;

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

- страхування споживчих кредитів;
- страхування кредитів, виданих під заставу;
- страхування виданих та прийнятих гарантій (поручительств).

Страхування фінансових ризиків визначає як сукупність видів страхових послуг, що передбачають зобов'язання страховика здійснити страхову виплату в розмірі повної або часткової компенсації втрачених доходів (додаткових витрат) страхувальників. У цьому випадку до страхування фінансових ризиків відносяться:

- страхування від утрат прибутку;
- страхування на випадок зниження обумовленого рівня рентабельності;
- страхування ризику засновника;
- страхування біржових ризиків;
- страхування коштів та/або банківських металів, вкладених на депозитне зберігання;
- страхування відсотків від коштів та/або банківських металів, вкладених на депозитне зберігання;
- страхування інвестиційних ризиків [4].

Також страхування фінансових ризиків розглядається у структурі підприємницьких ризиків і визначається як вид майнового страхування, який за своєю суттю є страхуванням втрати прибутку чи недоотримання доходу внаслідок різних причин, а страхування кредитних ризиків відносить до страхових послуг у банківстві. Страховими випадками в договорі страхування фінансових ризиків підприємства виділяються такі: недоотримання умов і строків виконання контрагентом клієнта фінансових зобов'язань; неналежне виконання (невиконання) контрагентом клієнта договірних зобов'язань внаслідок стихійного лиха на місці виконання зобов'язань, банкрутства контрагента, протиправних дій третіх осіб; недоотримання контрагентом клієнта строків установки й налагодження машин, устаткування; зупинка виробництва чи зменшення обсягів виробництва в результаті обумовлених у договорі випадків [13].

Існує також думка, що страхування фінансових ризиків можна ототожнювати зі страхуванням кредитних ризиків, оскільки кредитні становлять найбільшу частку фінансових ризиків.

Отже, спостерігаються різні спроби класифікації видів страхування фінансових ризиків і формуються різні підходи до їх розмежування. Неточність та неоднозначність у визначенні страхування фінансових ризиків на законодавчому рівні породжує дискусії та є основою помилкових підходів до їх убезпечення.

Навіть спроба упорядкувати види страхування фінансових ризиків за рахунок затвердження у 2010 р. Розпорядження Нацкомфінпослуг № 565 «Про затвердження Характеристика та класифікаційних ознак видів добровільного страхування» не змінила ситуацію. Цим документом чітко встановлено перелік страхових послуг, які належать до страхування фінансових ризиків, проте понятійно-категоріальна неточність у класифікації зберігається.

Так, Розпорядженням Нацкомфінпослуг визначається:

16) *страхування кредитів* (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту) передбачає обов'язок страховика здійснити виплату збитку, понесеного кредитором унаслідок непогашення або неповного погашення позичальником суми кредиту та/або відсотків за кредит у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням позичальником своїх зобов'язань;

17) *страхування інвестицій*. Даний вид страхування передбачає обов'язок страховика здійснити виплату страхового відшкодування страхувальнику збитку, понесеного ним при здійсненні інвестиційної діяльності внаслідок втрати інвестицій або їх частини, неотримання інвестиційного доходу з причин, визначених у договорі страхування.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

---

18) *страхування фінансових ризиків* передбачає обов'язок страховика за встановлену плату здійснити виплату збитку, понесеного ним внаслідок:

- перерви в господарській діяльності;
- порушення договірних зобов'язань (невиконання або неналежне виконання контрагентом договірних зобов'язань перед страхувальником).

Умови страхування фінансових ризиків можуть також передбачати страхування на випадок завдання збитку страхувальнику внаслідок:

- припинення права власності на майно;
- неможливості здійснення подорожі з причин, визначених у правилах та договорі страхування, непередбачених фінансових витрат;
- фінансових збитків, пов'язаних із ризиками здійснення операцій з використанням платіжних карток.

20) *страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій* передбачає обов'язок страховика за встановлену договором страхування плату здійснити виплату страхового відшкодування:

- кредитору, збитку, понесеного ним у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням гарантом (поручителем) своїх зобов'язань в обсязі та в строки, що визначені в його гарантії або договорі поруки, внаслідок обставин, визначених у правилах та договорі страхування;
- гаранту (поручителю), збитку, понесеного ними у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням позичальником своїх зобов'язань в обсязі та у строки, що визначені в договорі страхування [8].

Таким чином, відповідно до наведеної класифікації, до страхування фінансових ризиків відносяться всі види фінансових ризиків, які не увійшли до страхування кредитів, інвестицій та страхування виданих та прийнятих гарантій і тому проблема класифікації страхування фінансових ризиків залишається не вирішеною.

Науковці також припускають, що ця неузгодженість може бути викликана неточністю перекладу першоджерела, яким, є класифікація ризиків запропонована Першою Директивою Ради Європейського Співтовариства від 24 липня 1973 р. Запроваджений нею поділ ризиків на окремі групи був рекомендований законодавчим органам усіх членів Співтовариства та ймовірно став основою для формування вітчизняної законодавчої бази в сфері страхування [6].

Зазначена Директива ЄС була замінена на Директиву 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 р., але класифікація страхування, не пов'язаного із життям, залишилась практично без змін. У додатках до зазначеної Директиви надається класифікація ризиків відповідно до видів страхування, серед яких можна виділити три групи фінансових ризиків:

14. Кредит:

- неплатоспроможність (загальна);
- експортний кредит;
- кредит з погашенням у розстрочку;
- іпотеки;
- сільськогосподарський кредит.

15. Порука:

- порука (пряма);
- порука (непряма).

16. Різні фінансові збитки:

- ризики безробіття;
- недостатність доходу (загальна);

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

- погана погода;
- втрата прибутків;
- тривалі загальні витрати;
- непередбачувані торгові витрати;
- втрата ринкової вартості;
- втрата ренти або зниження прибутку;
- інші непрямі торгові збитки;
- інші фінансові збитки не пов'язані з торгівлею;
- інші форми фінансових збитків [5].

Як видно з переліку, різні фінансові збитки об'єднуються в окрему групу.

Такий підхід можна використати і для вирішення проблеми класифікації страхування фінансових ризиків у вітчизняному законодавстві.

Пропонується до переліку видів страхування фінансових ризиків, які наведені в Законі України «Про страхування» внести зміни та представити їх у такому вигляді:

16) страхування кредитів (у т. ч. відповідальність позичальника за непогашення кредиту);

17) страхування інвестицій;

18) страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій;

20) страхування *різних фінансових збитків*.

Використання такої класифікації є можливим, оскільки Розпорядження Нацкомфін-послуг № 565 містить пояснення до кожного з добровільних видів страхових послуг і чітко встановлює, які відносяться до страхування *різних фінансових збитків* (таблиця).

Таблиця

Види страхування фінансових ризиків у результаті внесення змін у класифікацію

Страхування фінансових ризиків	
Страхування кредитів (у т. ч. відповідальність позичальника за непогашення кредиту)	– страхування кредиту та/або нарахованих за ним відсотків; – страхування відповідальності страхувальника (позичальника) за непогашення кредиту та/або нарахованих за ним відсотків.
Страхування інвестицій	– страхування інвестицій або їх частини; – страхування неотримання інвестиційного доходу.
Страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій	– страхування виданих гарантій (порук); – страхування прийнятих гарантій (порук).
Страхування <i>різних фінансових збитків</i>	– страхування збитків унаслідок перерви в господарській діяльності; – страхування збитків унаслідок порушення договірних зобов'язань (невиконання або неналежне виконання контрагентом договірних зобов'язань перед страхувальником); – страхування збитків унаслідок припинення права власності на майно; – страхування збитків унаслідок неможливості здійснення подорожі (поїздки); – страхування непередбачених фінансових витрат [за винятком судових витрат та збитків, пов'язаних із втратою багажу під час подорожі (поїздки)]; – страхування фінансових збитків, пов'язаних із ризиками здійснення операцій з використанням платіжних карток.

Таким чином, використання класичних і загальноприйнятих підходів до формування понятійно-категоріального апарату у сфері страхування фінансових ризиків вирішує всі неузгоджені та дискусійні питання щодо класифікації його видів.

Висновки і пропозиції. Вимоги до організації та проведення страхового захисту фінансових операцій суттєво посилюються та передбачають постійне його розширення та вдосконалення. Тільки за таких умов можливо забезпечити цивілізований рівень функціонування вітчизняного фінансового ринку та всієї фінансової системи.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Страховання фінансових ризиків є особливою складовою страхового ринку, оскільки виникають певні непорозуміння щодо визначення поняття «страховання фінансових ризиків» і класифікації його видів.

Необхідність внесення змін обумовлено тим, що поняття «страховання фінансових ризиків» дуже широке, і воно не може звужуватись до страховання фінансових збитків, внаслідок перерви в господарській діяльності чи внаслідок порушення договірних зобов'язань (невиконання або неналежне виконання контрагентом договірних зобов'язань перед страховальником) та ін.

В умовах активізації інтеграційних процесів з європейським страховим ринком необхідно привести понятійно-категоріальний апарат у сфері страховання фінансових ризиків у відповідність до міжнародних вимог. Це сприятиме гармонізації національного законодавства та уніфікації показників функціонування вітчизняного страхового ринку з зарубіжною статистикою.

Для того щоб виключити дискусійні питання стосовно видів страховання фінансових ризиків, необхідно кожний із цих видів страховання у ст. 6 Закону України «Про страхування» доповнити видами страхових послуг, які вони передбачають відповідно до Розпорядження Нацкомфінпослуг № 565.

Встановлення чітких і однозначних понятійно-категоріальних засад у сфері страховання фінансових ризиків є запорукою прозорості та структурованості цього фінансового явища, а також формування страхової довіри, що сприятиме активному розвитку всіх видів страховання фінансових ризиків.

Список використаних джерел

1. Башнянин Г. І., Лазур П. Ю., Медведєв В. С. Політична економія: підручник для студентів вузів. Київ: Ніка-Центр; Ельга, 2002. 527 с. URL: <https://buklib.net/books/22861>.
2. Бондаренко Є. К. Сутність страховання фінансових ризиків та його особливості в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 18. Ч. 1. С. 150–153.
3. Ваніна Д. А. Деякі аспекти страховання фінансових ризиків в Україні. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2015. № 1 (71). С. 183–187.
4. Говорушко Т. А. Страхові послуги: підручник. Київ: Центр начальної літератури, 2011. 376 с.
5. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 р. URL: https://ufu.org.ua/files/zakon/EU/Solvency%20II_ukr.doc.
6. Клапків М. С. Страховання фінансових ризиків: монографія. Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш, 2002. 570 с.
7. Корват О. В., Плахотя А. А. Управління страхованням фінансових ризиків в умовах економічної нестабільності. *Східна Європа: Економіка, Бізнес та Управління*. 2016. Вип. 5 (05). С. 303–310.
8. Про затвердження Характеристики та класифікаційних ознак видів добровільного страхування: Розпорядження Нацкомфінпослуг № 565. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-10>.
9. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0>.
10. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
11. Романенко О. Р., Огородник С. Я., Зязюн М. С., Славкова А. А. Фінанси: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2003. 387 с.
12. Страхові послуги: підручник / С. С. Осадець та ін.; кер. авт. кол. й наук. ред. проф. С. С. Осадець і доц. Т. М. Артюх. Київ: КНЕУ, 2007. 464 с.
13. Яворська Т. В. Страхові послуги: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 350 с.

References

1. Bashnianyn, H. I., Lazur, P. Yu., Medvediev, V. S. (2002). *Politychna ekonomiiia [Political Economy]*. Kyiv: Nika-Tsentr; Elha. Retrieved from <https://buklib.net/books/22861>.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

2. Bondarenko, Ye. K. (2016). Sutnist strakhuvannia finansovykh ryzykiv ta yoho osoblyvosti v Ukraini [The essence of insurance of financial risks and its features in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Herald of Kherson State University*, 18 (1), 150–153 [in Ukrainian].
3. Vanina, D. A. (2015). Deiaki aspekty strakhuvannia finansovykh ryzykiv v Ukraini [Some aspects of financial risk insurance in Ukraine]. *Visnyk ZhDTU. Serii: Ekonomichni nauky – Journal of ZHDTU. Series: Economic Sciences*, 1 (71), 183–187 [in Ukrainian].
4. Hovorushk, T. A. (2011). *Strakhovi posluhy [Insurance services]*. Kyiv: Tsentr nachalnoi literatury [in Ukrainian].
5. Dyrektyva 2009/138/Yes Solvency II Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady vid 25 lystopada 2009 [Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009]. Retrieved from https://ufu.org.ua/files/zakon/EU/Solvency%20II_ukr.doc.
6. Klapkiv, M. S. (2002). *Strakhuvannia finansovykh ryzykiv [Financial risk insurance]*. Ternopil: Ekonomichna dumka, Kart-bash [in Ukrainian].
7. Korvat, O. V., Plakhotia, A. A. (2016). Upravlinnia strakhuvanniam finansovykh ryzykiv v umovakh ekonomichnoi nestabilnosti [Management of financial risk insurance in conditions of economic instability]. *Skhidna Yevropa: Ekonomika, Biznes ta Upravlinnia – Eastern Europe: Economics, Business and Management*, 5 (05), 303–310 [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Kharakterystyky ta klasyfikatsiinykh oznak vydiv dobrovilnoho strakhuvannia [On Approval of Characteristics and Classification Characteristics of Types of Voluntary Insurance]. № 565. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-10>.
9. Pro strakhuvannia [On Insurance]. № 85/96-BP (07.03.1996). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=85%2F96-%E2%F0>.
10. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання ryнкiv finansovykh posluh [On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets]. № 2664-III (12.07.2001). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
11. Romanenko, O. R., Ohorodnyk, S. Ya., Ziaziun, M. S., Slavkova, A. A. (2003). *Finansy [Finances]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
12. Osadets, S. S., Artiukh, T. M. (Ed.) (2007). *Strakhovi posluhy [Insurance services]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
13. Yavorska, T. V. (2008). *Strakhovi posluhy [Insurance services]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

Панченко Олена Іванівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Панченко Елена Ивановна – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Panchenko Olena – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Department of finance, banking and insurance, Chernihiv National Technological University (95 Shevchenka Str., 14035 Chernichiv, Ukraine).

E-mail: pan68@ukr.net